

וכל הספורים האלה בחפירות הבארות ובקריאת השמות להודיע, כי בארץ ישראל המוחזקת היה חופר בארות כרצונו ואין מוחה בידו, וכן קורא שמות כרצונו היה בני המקום קוראין אותו כן, וכן אברהם כמו שכתבנו⁵⁴, וכל זה היה להם לאוה ולטימן מה שיעדם האל לתת הארץ לזרעם, אבל ארץ פלשתים אף על פי שהיא מארץ ישראל לא הוחזקה בידם, לפיכך רבו עמם על הגבול וכל זה להודיעם כי לבניהם לא תהיה מוחזקת בידם כלה, אף על פי שחלקיה, לא הוחזקה בידם עד באחרונה לימות המשיח, כמו ארץ שלשה גוים, אֶת־הַקְּנִי, ואת הקנזי ואת הקדמוני.

יין

קטו ויכרו שם עבדי יצחק באר. אשריהן שר צדוקים שבכל מקום שהן הולכין הן כורין בארות וממציאין את המים דרבים, ולמה שהוא מחית הכל וכן הוא אומר מקור חיים פי צדוק ב. (מנכס סגול)

יין

(טו) וכל הבארת, אחרי שמת אברהם לא יראו מיצחק, וגם אבימלך מת שהיה לו ברית עם אברהם והשיב לו הבארות⁴⁷, ולמה שתמום ולא לקחום לצמצם, אמרו: שמא היום או מחר יגדל כח יצחק ויכלתו כאביו ויקחם לפיכך שתמום כי אמרו גם לו גם לנו לא יהי.

12

יין (15) "מעשה אבות סימן לבנים"⁵⁶, כלל זה אינו מבטא מציאות מקרית, אלא מסביר רבינו שאנו חגנים של האבות, לכן כח האבות גנו וכו'. אנו החמשין של האבות, ומן האבות אל הבנים, הכל זרם אחד, הכל חיוניות אחת. כשלומדים על האבות, הגנו לומדים על עצמנו. קיימת מצוה מדברי קבלה, מפיו של ישעיה הנביא ללמוד מאברהם אבינו: "הביטו אל אברהם אביכם"⁵⁸.

לימוד על האבות, הינו לימוד על עם ישראל, על עצמנו. לכן כל דברי רבינו על פרשת השבוע היו משובצים בעניני דיומא, במתחש במדינת ישראל ובתורת ישראל, בגאולת ישראל ובארץ ישראל, בבעיות חברתיות ובבעיות חינוכיות. הכל היה נכנס, אך לא באורח מלאכותי, אלא בתור בירור תופעת הזמן לאור הנצח. כי נצח זה של תורה, כולל את כל הדורות וכל המצבים מראשית עד אחרית. מתוך ראינת הכללית של תורה, אנו מבינים מה מעשה איתנו עכשיו, אנו נפגשים עם רבוננו של עולם, מתוך הארת התורה עכשיו.

עשרת הדברים אשר לא ידעו

39

(כ-כב) ויקרא שם הבאר עשק, יספר הכתוב ויארץ בענין הבארות, ואין בפשוטי הספור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק, והוא ואביו עשו אותם כשמה, אבל יש דבר רב ענין נסתר בתוכו. כי בא להודיע דבר עתיד. כי באר מים חיים ירמוז לבית אלהים אשר יעשו בניו של יצחק, ולכן הזכיר באר מים חיים, כמו שאמר מקור מים חיים את ה' (ירמיה יז ג), וקרא הראשון עשק, ירמוז לבית הראשון אשר התעשקו עמנו ועשו אותנו כמה מחלוקת וכמה מלחמות עד שהחריבוהו. והשני קרא שמה שטנה, שם קשה מן הראשון, והוא הבית השני שקרא אותו כשמו⁷² שכתוב בו, ובמלכות אחרונה בתחילת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים (עזרה ד ו) וכו', וכל ימיו היו לנו לשטנה⁷⁴ עד שהחריבוהו וגלו ממנו גלות רעה. והשלישי קרא רחובות, הוא הבית העתידי שיבנה במהרה בימינו והוא יעשה בלא ריב ומצה, והאל ירחיב את גבולנו, כמו שאמר ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר⁷⁵ וגו' (דברים יט ח) שהוא לעתיד. וכתיב בבית השלישי ורחבה תסבה למעלה למעלה (יחזקאל מא ז), ופרינו בארץ, שכל העמים יעבדוהו שכם אחר⁷⁶.

יין פלשתים

(ל) ויעש להם משתה. כדרך הנדיקים להחפייס בנקל ולהמלא למו שמצקם שלום: (לא) וישבימו בבקר. צעלות השחר, ככל מקום דכתיב השכמה, והשכימו כדי שלא ירגישו צעיר מכל הענין, ומש"כ צמקרא כ"ו שההמון לא ידעו מכל זה: וישבעו. צעזענת האלה: איש לאחיו. לא כתיב וישבעו שניהם כמו דכתיב בצלצרהס, אלא איש לאחיו היינו כל השרים כמש"כ: וישלחם יצחק. צהלויה ואזמות אהבה עד, וילכו מאתו בשלום. יומר ממנה שצקשו ממנו שלא יעשה עמם רעה, אלא גם הוסיף אהבה ושלום, ועי' צפמיסת הספר הלו: ה צר זגר

19

עשרת הדברים אשר לא ידעו

(ו) ויעברו אברהם בארץ עד מקום שכם. אומר לך כלל תבין אותו ככל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול הזכירנו רבותינו בדרך קצרה, ואמר¹⁶ כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים¹⁷ בספור המסעות והפירות הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיתושים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא¹⁸ משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו, דע כי כל גידת עיריך¹⁹ כאשר תצא מכה גזירה אל פועל דמיון תהיה הגזירה מתקיימת על כל פנים. ולכן יעשו הנביאים²⁰ מעשה בנבואות כמאמר ירמיהו שצוה לברוך יהיה ככלותך לקרוא את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל וגו'²¹ (ירמיה נא ס"ט), וכן ענין אלישע בהיחיו זרעו על הקשת, ויאמר אלישע יהי ויר ויאמר חץ חתושה לה' וחץ חתושה בארם (מ"ב יג, יז). ויאמר שם ויקצוף עליו איש האלהים ויאמר להכות חמש או שש פעמים: או הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם (שם יט), ולפיכך החזיק הקב"ה את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו, והבין זה, ואני מתחיל לפרש הענינים בפרש בפסוקים בעזרת השם.

יין פלשתים

18

ולרבותינו בבראשית רבה⁵² גם בדה להם סוד רמוז לעתיד, כי נודמן לו ככה שנכנס בדרך הבאר ולא נאספו כל העדרים רק שלשה מהם, ובא בזמן שהאבן על פי הבאר והעדרים שומרים לה, וכל הענין המסופר כאן להודיע שיצליח כדרך הזה ויצא ממנו זרע וכה לרמוז הזה, כי הבאר ירמוז לבית המקדש⁵³ וגי עירי צאן עול⁵⁴ שלשה רגלים, כי מן הבאר הוא יסקו העדרים, שמשם היו שואבין רוח הקדש, או שירמזו כי מצידן תצא תורה (ישעיה בג) שנמשלה למים⁵⁵, ודבר ה' מירושלם, ונאספו שמה כל העדרים, כאים מלבא חמת עד נחל מצרים (מ"א ח סה), וגללו את האבן השקו, שמשם היו שואבין רוח הקדש, והשיכו את האבן מנה לרגל הבא⁵⁶.

יין פלשתים